

IN MEMORIAM

ДУМИ ЗА СБОГОМ В ПАМЕТ НА ПРОФ. Д.Ф.Н. ИВАН КУЦАРОВ (4.02.1942 – 31.01.2019)

Вера Маровска, Диана Иванова*Пловдивски университет „Паисий Хилендарски“*

На 31.01.2019 г. напусна този свят проф. д.ф.н. Иван Костадинов Куцаров, дългогодишен член на редакционната колегия на сп. „Чуждоезиково обучение“. Загубихме не просто близък колега и приятел, но и учен, който е гордост за българското езикознание. Човешките му качества и административният талант правят

тази загуба непрежалима и трудно преодолима. Приносител и ценност на неговото творчество бележат равнището на модерната лингвистика не само в национален план. Те са образци за съвременни в методологическо отношение изследвания, за задълбочени структуралистични анализи с пионерски характер за българското езикознание. Ив. Куцаров беше един от най-резултатно адаптиращите се учени на нашето съвремие, тъй като в творчеството му са отразени основните постижения на днешната наука – критически преосмислени и адекватно трансформирани понякога в задължителната теоретично-методологическа система, без която езикознанието би загубило евристичността си. На това се дължат в немалка степен популярността и признанието, с които се ползва днес. Сполучливите интерпретации на множество езикови явления – обект на проучванията му, дават възможност убедително да бъдат обяснени редица екзотични страни на българския език (като конклузива и модалното своеобразие, темпоралността и таксиса) и са главната причина

за множеството цитирания в авторитетни български и чуждестранни издания. Ив. Куцаров е широко известен и световно признат автор – трудовете му са публикувани във Франция, Чехия, Словакия, Полша, Русия, Украйна¹). Той е непрекъснато посещаван и канен лектор (чел е лекции в университети в Чехия, Русия, Германия), а и търсен научен ръководител, консултант и рецензент от младите българисти от целия свят.

Ив. Куцаров е роден на 04.02.1942 г. в Бургас. Там получава основно и средно образование, а в периода 1963 – 1967 г. следва „Славянска филология“ в Софийския университет. През следващите няколко години е преподавател по съвременен български език в Учителския институт „Хр. Ботев“ в Бургас. През 1972 г. Ив. Куцаров е зачислен за аспирант на проф. Ив. Леков и проф. Св. Иванчев в Катедрата по славянско езиковедие на Софийския университет. През април 1978 г. му е присъдена научната степен „кандидат на филологическите науки“ за дисертационния труд *Явлението преизказност и преизказването в славянските езици*. През 1981 г. се хабилитира за доцент, през 1992 г. защитава дисертация за научната степен „доктор на филологическите науки“ на тема *Конклузивът в славянските езици*, а от 1995 г. е професор.

Постъпил в Пловдивския университет през 1974 г. като асистент по съвременен български език, Ив. Куцаров започва да води семинарни занятия по фонетика, лексикология и по морфология, където впоследствие основно се съсредоточават изследователските му интереси. Едновременно с това са му възложени лекциите и упражненията по сравнителна граматика на славянските езици. След хабилитирането си за доцент (през 1981 г.) той поема лекционните курсове по морфология на съвременния български език и по увод в славянската филология. Чел е и общи курсове по съвременен български език. Като преподавател по съвместителство от 1978 до 1990 г. Ив. Куцаров е изнасял лекции по сравнителна граматика и по увод в славянската филология в Софийския университет, а от 1992 г. до 1996 г. – и във Великотърновския университет. От 1990 г. е лектор по съвременен български език във филиалите на Пловдивския университет в Кърджали и Бургас, а впоследствие и в съответния факултет в Университета „Проф. д-р Асен Златаров“ в Бургас. Инициатор е за разкриването на филологически специалности и е първият декан на Филологическия факултет в Бургаския свободен университет.

Убедително свидетелство за високото качество на преподавателската му дейност са не само възторжените студентски отзиви, но и многото по-нататъшни изяви на възпитаниците му като аспиранти, утвърдени научни работници и преподаватели, заемащи достойно място в българската филологическа колегия.

В лицето на Ив. Куцаров Пловдивският университет притежаваше способен и всеотдаен администратор. Той е не само основателят на Филологическия факултет, инициаторът и реализаторът на специалността „Славянска фи-

лология“, но и водещата фигура, която с далновидност и безспорна дарба на ръководител почти половин век работи за изграждането и авторитета на пловдивския Филологически факултет. От 1984 до 2002 г. Ив. Куцаров е ръководител на Катедрата на български език в Пловдивския университет; заместник-декан и многогодишен декан на Филологическия факултет; заместник-ректор по учебната дейност, а от 2003 – 2011 г. и ректор на Пловдивския университет.

Показателни за авторитета и признанието му в национален и международен мащаб са заеманите от него авторитетни длъжности – бил е заместник-председател на ЦС на Съюза на българистите; председател на Комисията по българистика при Министерството на образованието и науката; член на Президиума на Висшата атестационна комисия (ВАК); дългогодишен член на Специализирания научен съвет по езиковедие при ВАК; член на Комисията по граматически анализ към Международния комитет на славистите, член на Постоянната комисия по хуманитарни науки и изкуство към Националната агенция за оценяване и акредитация (НАОА) към Министерския съвет.

Творчеството на Ив. Куцаров е новаторско и в същото време така естествено зачитащо и надрастващо българската традиция, че предизвиква обясним респект. То обхваща три тематични кръга. Първият е свързан с историята на славянската филология и спецификата на българския език в славянското езиково семейство. Вторият – с историята на българската граматика. Третият, основната група научни изследвания, е посветена на българската глаголна морфология.

Първата книга на Ив. Куцаров, *Увод в славянската филология. Езиковедска славистика* (1980 г.), е резултат от пряката му преподавателска работа, но едновременно с това представя проблематика, трайно пронизваща творчеството му – историята на славистиката. Посветени са ѝ множество публикации²⁾. Съпоставителни са и дисертационните му тези: кандидатската – *Явлението преизказност и преизказването в славянските езици*, и докторската – *Конклузивът в славянските езици*. В отделни глави на книгата му *Увод в славянската филология* е разгледано делото на най-значителните представители на славистиката – Й. Добровски, Ал. Х. Востоков, Б. Копитар, П. Й. Шафарик, Фр. Миклошич, В. Ягич.

В средата на 2002 г. стана факт и фундаменталното за славистиката изследване на Ив. Куцаров *Славяните и славянската филология* (2002 г.), обхващащо около 1000 страници. Този забележителен труд по история на славистиката и българското езиковедие включва имената и творчеството на огромна част филолози слависти, развойните тенденции и перспективи пред тяхното дело. Всъщност тези занимания на автора станаха явни през последните години от публикации като *Славянската филология във Франция; Българистиката и славистиката в Чехия и Полша в периода между двете световни войни; Славистиката в Германия; Славянската филология в Австрия след края на Първата световна война*.

Интересът на Ив. Куцаров към славистичната проблематика проличава и от доста последователното отразяване на славистични конгреси, семинари и други научно-образователни и културни форуми³⁾. Като участник в работата на световните конгреси, той документира най-значимите събития при провеждането им, в резултат на което се появяват много статии, посветени на делото на видни слависти (Й. Добровски, П. Й. Шафарик, Р. О. Якобсон, А. В. Бондарко, К. Гутшмит, Й. Русек, Ю. Трифонов, Л. Андрейчин, Т. Бояджиев). В няколко обзора, публикувани в сп. *Съпоставително езикознание* (1999, 2012, 2014), е представена тезисно и работата на езиковедските секции на първите четиринадесет конгреса. В резултат на търпеливата му многогодишна събирателска дейност на факти и документи, свързани с историята на славянските конгреси, се появява и последната му книга – *Световните форуми на славянската филология* (2015 г.). Тя, от една страна, представлява класическо историческо описание на световните научни форуми на славистиката, със свойствената му фактологичност и прецизност, а от друга – предлага изключително задълбочен анализ на развойните тенденции, бележещи пътя на славистичната наука в световен план. За тези процеси авторът говори от първо лице, защото той е не само наблюдател и анализатор, а споделя и конкретни лични впечатления от срещи, разговори, дискусии, както и свидетелско съпреживяване на непосредствен участник в последните девет конгреса.

Международният XVI конгрес на славистите в Белград (август 2018 г.), в който той взе дейно участие, трябваше да бъде нова част към книгата му, но за съжаление, това негово намерение няма да се осъществи.

Проблемите от историята на българската граматика представляват вторият тематичен кръг в творчеството на Ив. Куцаров. Той има безспорни заслуги за популяризирането на творческото дело на много наши езиковеди – Ю. Трифонов, П. Калканджиев, Ат. Илиев, Л. Андрейчин. На тях е посветил специални разработки. Публикувал е първата цялостна библиография на трудовете на Ю. Трифонов, а благодарение на интереса си към глаголната морфология сега е сред най-добрите познавачи на нейната история.

Основните трудове на Ив. Куцаров са свързани с общата теория на морфологията, с глаголната морфология на съвременния български език – в частност, с преизказването и модалността. Използваният от него системно-структурен подход обаче изисква разглеждане на споменатите частни явления – преизказването и конклузива – в контекста на останалите граматикализирани значения в българския език, тъй че всеки един от по-обхватните трудове на автора засяга морфологичната система в цялост и приносите им са глобални.

В България Ив. Куцаров е водещ учен в прилагането на функционалния подход в езикознанието. Теорията на функционално-семантичните категории и полета на А. В. Бондарко, създадена въз основа на коментирани от О. Йесперсен и И. И. Мешчанинов понятия, претърпява в трудовете на Ив. Куца-

ров логическо усъвършенстване и прецизиране. Разграничават се различните езикови категории, свързани с понятийната – функционално-семантичните, както и техните ядра и периферии, а също граматичните, морфологичните, синтактичните, лексикално-граматическите категории; изяснени са понятията като граматично значение, грамема, лексико-граматични разрези, формални класове, морфологични опозиции; утвърждава се терминът модификатор като основен структурен компонент на функционално-семантичното поле; по нов начин е разгледана структурата на микрополетата в рамките на функционално-семантичната категория и т.н. Така се очертава научната база и на другите му изследвания. Неморфологичните средства за изразяване на граматични значения са обект на много от тях, включително от най-ранните творчески години на Ив. Куцаров досега⁴⁾. Теорията за функционално-семантичните полета е приложена и в повечето от съпоставителните му изследвания⁵⁾.

Освен това Ив. Куцаров е автор и на няколко граматика на българския език – *Очерк по функционално-семантична граматика на българския език* (1985 г.), *Лекции по морфология* (1997) и *Съвременен български език* (1998, в съавторство с Т. Бояджиев и Й. Пенчев), а също и на сборника със статии *Проблеми на българската морфология* (1993 г.). *Очеркът* по функционална граматика е първата и единствена досега българска функционална граматика и е най-цитираното съчинение на Ив. Куцаров и у нас, и в чужбина. Посоката на семантичната и формалната маркираност в рамките на реалните опозиции на морфологичните категории води до преструктуриране на някои от техните парадигми; за първи път открояват нуждата от нова интерпретация на системата на българските морфологични категории и в това е основният принос на Ив. Куцаров като морфолог.

През 2007 г. излезе и капиталният му труд *Теоретична граматика на българския език. Морфология*, който е резултат от многогодишни изследвания и анализи на българските морфологичните явления. Това е най-обширната и задълбочена теоретична интерпретация на българската морфологична система, правена досега, съчетана с ценни исторически данни за граматическото описание, и съвсем естествено привлече вниманието и адмирациите на българистите в целия свят.

Темата за преизказването обединява значителна част от публикациите на Ив. Куцаров, сред които са три големи студии и книгата *Преизказването в българския език* (1984 г.). Съпоставително изследване на явлениято е още дипломната му работа, а по-късно и много други трудове: *Изразяване на преизказност в славянските езици чрез вмятане на модифициращи думи, изрази и изречения*, 1978; *Преизказните форми в съвременния книжовен български език и съответствията им в полски*, 1976; *Функционално-семантично поле на категорията преизказност в съвременния български език*, 1976; преизказните модификатори в южните, в източните и в

западните славянски езици, 1978. Явлението преизказност, което с основание е провокирало българисти и слависти през последния век (посветени са му изследвания на Ю. Трифонов, Ал. Теодоров-Балан, Л. Андрейчин, Ю. Маслов, Е. Дьомина, М. Янакиев, Г. Герджиков), е категоризирано експлицитно за първи път от Ив. Куцаров и именно той е ученият, трайно свързал името си с тази проблематика. На това се дължат в немалка степен популярността и признанието, с които се ползва днес. Книгата за преизказването се посреща с единодушно признание, а трудовете за преизказването цитират множество учени от целия свят⁶⁾.

Вторият обект на изследване, на който Ив. Куцаров е посветил особено внимание, е конклузивната парадигма. С конклузива са свързани докторската му дисертация *Конклузивът в славянските езици* (1991 г.) и монографията му *Едно екзотично наклонение на българския глагол* (1994 г.), както и публикациите за българския конклузив и функционалните му еквиваленти в белоруски, полски, украински, в руски, чешки и словашки език, 1987, 1989, 1991; *Изразяване на конклузивност в славянските езици*, 1993; *Значенията на българския перфектовиден комплекс и средствата за изразяването им в чешкия език*, 1997; *Конклузивни модификатори в южните славянски езици*, 1998. В тези трудове се обосновава идеята, че конклузивът е грамема на наклонението, като се имат предвид не много известните, макар и широко използвани в речта умозаключителни и предположителни форми; т.нар. емфатични, или усиленни, преизказни форми се определят като преизказни форми на умозаключителното наклонение; дават се нови обяснения на адмиратива и дубитатива; за първи път се разкриват, описват и илюстрират изразителите на *конклузивност* във всички славянски езици⁷⁾.

Следствие от това е и основният принос на Ив. Куцаров като морфолог – в своите трудове той реструктурира българската глаголна парадигма, диференцира двете нови морфологични категории – таксис и вид на действието; отделя ги от деветграмемното време и предлага оригинална и убедителна интерпретация на темпоралността (*О девятичленной категории времени в современном болгарском языке*, 1990; *Към въпроса за граматикализираните значения на българския глагол*, 1995; *За някои особености на формите, образувани с няма, нямаше, нямало*, 2001). Съществен е и приносът на Ив. Куцаров в изучаването на страдателното спрежение на българския глагол; в дефинирането на частите на речта, на морфологичните и лексикално-морфологичните категории, формалните разреди на пълнозначните думи и т. н.⁸⁾

Творческата характеристика на един толкова продуктивен автор, какъвто е проф. д.ф.н. Ив. Куцаров, му отрежда достойно място сред езиковедите, които формират облика на съвременното българско езикознание. Научното творчество на Ив. Куцаров е умалена проекция на глобалните тенденции в лингвистиката – и само по себе си, и в контекста на цялото българско езикознание.

То показва и отговорно отношение към многостранните дейности на учения преподавател; грижа и възискателна благосклонност към израстването на младите; увереност, че с днешната работа подготвяме неизбежното утре на собствената си професия.

Обществената позиция на проф. Иван Куцаров е безспорен показател както за инициативността и съпричастието му към разностранните тенденции на времето, към несигурните перспективи пред хуманитаристиката и развитието на висшето образование, така и за болезнената му отговорност пред бъдещето на българската научна интелигенция.

Винаги ще го помним! Винаги ще ни липсва!

С искрена благодарност за всичко, което ни завеща! Поклон пред паметта му!

NOTES/БЕЛЕЖКИ

1. Безспорните приноси на Ив. Куцаров обясняват не само тази популярност, но и многобройните положителни критически отзиви, които творчеството му е получило. Работите на проф. д.ф.н. Ив. Куцаров са цитирани от авторитетни изследователи (А. В. Бондарко, Е. И. Дьомина, А. Е. Супрун, Т. Н. Молошная, К. Чвани, Й. Линдстет, Зл. Генчева-Декле, Я. Петър, В. Фридман, Д. Сонди, Ж. Фьойе, Б. Ю. Норман, М. Коритковска, Х. Ро Хауге, М. Чейка, Л. Ухлиржова, Х. Валтер, А. Хулт, М. Врина и мн. др.) – във Франция, Чехия, Словакия, Полша, Русия, Украйна, Германия, Белгия, Финландия, Сърбия, Румъния, Швеция, САЩ, Италия, Унгария.
2. За съдържанието на понятията славянска филология, славистика и славянознание, 1978; Чешката славистика от края на XIX и началото на XX век и българската филология, 1985; *Bulharsko-české a bulharsko-slovenské lingvistické porovnávací studie – problémy a perspektivy*, 1990; Пражката бохемистика от началото на XX век и влиянието ѝ върху развитието на българското езиковедие, 1992; Доколко чешкият език е аналитичен, а българският – синтетичен, 1997; *Morphological categories of the verb in Slavic languages*, 1998; *Gramatyka porównawcza we współczesnym nauczaniu języków słowiańskich*, 2001.
3. Двадесет и втората, двадесет и четвъртата и тридесет и първата лятна школа в Прага – съотв. 1979, 1980, 1988; Петнайсети летен семинар по словашки език и култура, 1980; Втора френско-българска конференция по контрастивна лингвистика, 1983; Славистичните конгреси – световни форуми на славянската филология, 1985; Международните конгреси на филолозите слависти, 1999.
4. Модел на взаимоотношенията между функционално-семантичните планове на аспектуалността, темпоралността, модалността и преизказността, 1997; Към въпроса за функционално-семантичните категории и взаимодействието помежду им, 1979; Теорията за функционално-семантичните

- категории в съвременния български език, 1979; Теорията за функционално-семантичните категории като основа за синхронно описание на българския език, 1980; За броя, структурата и класификацията на функционално-семантичните категории в съвременния български език, 1982; Функционалната граматика и обучението по български език във ВУЗ, 1988; Двучленни и многочленни морфологични категории в славянските езици, 1994.
5. La narration indirecte dans la langue bulgare et certaines idées de modelage du champ fonctionnel-sémantique sans noyau de la narration indirecte dans la langue française, 1985; Morphological categories of the verb in Slavic languages, 1998; За граматикализираната резултативност в славянските езици, 1999; Таксисът в славянските езици, 2001.
  6. На преизказността са посветени още: Преизказните форми в съвременния книжовен български език и съответствията им в полския език, 1976; Категорията преизказност~непреизказност в съвременния български език и средствата за изразяването ѝ в белоруския език, 1976; Преизказни модификатори в южните славянски езици, 1978; Преизказни модификатори в източните славянски езици, 1978; Преизказни модификатори в западните славянски езици, 1978; Функционално-семантични полета на категорията преизказност в славянските езици, 1978 и др.).
  7. Вж. също Чешките и словашките преводни еквиваленти на българските конклузивни форми, 1993; Болгарский конклузив и его функциональные эквиваленты в современном русском языке, 1994; Значенията на българските елови форми и средствата за изразяването им в полския език, 1999; Gramatyka porównawcza we współczesnym nauczaniu języków słowiańskich, 2001).
  8. Вж. напр. Към въпроса за страдателното спрежение на българския глагол, 1978; Страдателнопричастни форми със спомагателни глаголи бивам, бъдех, бидох, 1987; За плана на съдържание на глаголните морфологични категории в съвременния български език, 1981; За така наречения адмиратив в съвременния български език, 1982; По въпроса за дефинирането на глаголните морфологични категории в съвременния български език, 1983; За дефинирането на съществителното име като част на речта, 1983; По въпроса за категориалната характеристика на глаголния вид в съвременния български език, –1983; Категорията статус на глаголното действие в съвременния български език, 1984; Още веднъж по въпроса за дефинирането на глаголните морфологични категории в съвременния български език, 1996; По въпроса за частите на речта и тяхната класификация, 1997; Наклонение и статус, 1998.

ИЗБРАНИ ТРУДОВЕ НА ПРОФ. Д.Ф.Н. ИВАН КУЦАРОВ

I. Монографии, дисертационни трудове, учебници:

Явлението преизказност и преизказването в славянските езици (дисертация за присъждане на научната степен „кандидат на филологическите науки“). София, 1977, 398 стр. (машинопис).

- Увод в славянската филология. Езиковедска славистика. Ч. I. София, 1980.
- Преизказването в българския език. София, 1984, 96 стр.
- Очерк по функционално-семантична граматика на българския език. Пловдив, 1985, 233 стр.; Второ издание, 1989.
- Конклузивът в славянските езици (дисертация за присъждане на научната степен „доктор на филологическите науки“). Пловдив, 1991, 645 стр. (машинопис).
- Проблеми на българската морфология. Пловдив, 1993, 181 стр.
- Едно екзотично наклонение на българския глагол. София, 1994, 224 стр.
- Лекции по българска морфология. Пловдив, 1997, 216 стр.
- Съвременен български език (фонетика, лексикология, морфология, синтаксис). София, 1998, 656 стр. (съвм. с Т. Бояджиев и Й. Пенчев); II стереотипно издание, 1999; III стереотипно издание, 2004; IV стереотипно издание, 2005; V стереотипно издание, 2007 .
- Енциклопедия на съвременния български език. Велико Търново, 2000, 584 стр. (съвм. с Б. Байчев, В. Бонджолова, Т. Бояджиев, Ст. Буров, М. Виденов, В. Вџтов, Ст. Георгиев, М. Георгиева, А. Гецов, Ст. Гърдев, М. Илиева, М. Ковачев, Й. Маринова, Ел. Налбантова, Ив. Недев, А. Пачев, Й. Пенчев, Ем. Пернишка, Ан. Петкова, Р. Русинов, Хр. Станева, В. Станков, Ив. Харалампиев, К. Цанков, Р. Цойнска; съставители Р. Русинов и Ст. Георгиев).
- Славяните и славянската филология. Пловдив: Пловдивско университетско издателство, 2002, 848 стр.
- Етюди по славистике. Пловдив, 2003, 132 стр.
- Теоретична граматика на българския език. Морфология. Пловдив: Пловдивско университетско издателство, 2007, 638 стр.
- Актуална морфология. Пловдив: Пловдивско университетско издателство, 2011, 262 стр.

II. Студии и статии в научни списания:

- Два актуални проблема на българското книжовно произношение. // *Български език и литература*, 1973, № 5, стр. 6 – 11.
- За съотношението на българските и чешките глаголни времена. // *Език и литература*, 1976, № 2, стр. 57 – 70.
- Преизказни модификатори в южните славянски езици. // *Съпоставително езикознание*, 1978, № 4, стр. 41 – 52.
- Преизказни модификатори в източните славянски езици. // *Съпоставително езикознание*, 1978, № 5, стр. 40 – 48.
- Преизказни модификатори в западните славянски езици. // *Съпоставително езикознание*, 1978, № 6, стр. 47 – 54.

- Функционално-семантични полета на категорията преизказност в славянските езици. – *Славянска филология*, т. 15. София, 1978, стр. 391 – 401.
- Към въпроса за функционално-семантичните категории и взаимодействието помежду им. // *Език и литература*, 1979, № 2, стр. 38 – 51.
- 150 години от смъртта на Йозеф Добровски. // *Съпоставително езиковедство*, 1979, № 3, стр. 118 – 121 (съвместно с Я. Бъчваров).
- Към въпроса за функционално-семантичните категории и взаимодействието помежду им. // *Език и литература*, 1979, № 2, стр. 38 – 51.
- 150 години от смъртта на Йозеф Добровски. // *Съпоставително езиковедство*, 1979, № 3, стр. 118 – 121 (съвместно с Я. Бъчваров).
- За плана на съдържание на глаголните морфологични категории в съвременния български език. // *Научни трудове на Пловдивския университет „Паусий Хилендарски“*, Т. 19, 1981, кн. 5 – Филология, стр. 19 – 28.
- По въпроса за дефинирането на глаголните морфологични категории в съвременния български език. // *Български език*, 1983, № 2, стр. 124 – 130.
- Още едно мнение за противопоставянето аорист/имперфект. // *Съпоставително езиковедство*, 1989, № 4, стр. 45 – 49.
- Чешките и словашките преводни еквиваленти на българските конклузивни форми. // *Съпоставително езиковедство*, 1993, № 6, стр. 15 – 24.
- Павел Йозеф Шафарик (1795 – 1861). // *Съпоставително езиковедство*, 1995, № 2, стр. 130 – 135.
- Чешката славистика от края на XIX и началото на XX век и българската филология. // *Acta Universitatis Carolinae. Philologica 2*, 1985. *Slavica Pragensia*, XXVIII, стр. 27 – 38.
- Петдесет години от отпечатването на първата системна граматика на българския език. // *Съпоставително езиковедство*, 1986, № 6, стр. 47 – 504.
- Българският конклузив и функционалните му еквиваленти в белоруския език. // *Съпоставително езиковедство*, 1987, № 1, стр. 14 – 21.
- Сто години от отпечатването на „Синтаксиса“ на Атанас Т. Илиев. // *Съпоставително езиковедство*, 1988, № 3, стр. 51 – 56.
- За някои функционални еквиваленти на българския конклузив в съвременния украински език. // *Съпоставително езиковедство*, 1988, № 4 – 5, стр. 43 – 50.
- Юрдан Трифонов (1864 – 1949). // *Съпоставително езиковедство*, 1989, № 3, стр. 117 – 119.
- Чешките и словашките преводни еквиваленти на българските конклузивни форми. // *Съпоставително езиковедство*, 1993, № 6, стр. 15 – 24.
- Павел Йозеф Шафарик (1795 – 1861). // *Съпоставително езиковедство*, 1995, № 2, стр. 130 – 135.

Международните конгреси на филолозите слависти. // *Съпоставително езикознание*, 1999, № 1, стр. 112 – 157.

Галина Валентиновна Крилова – почетен доктор на Пловдивския университет „Паисий Хилендарски“. // *Съпоставително езикознание*, 2003, № 1, стр. 130 – 131.

Международните конгреси на филолозите слависти. Част II. // *Съпоставително езикознание*, 2012, № 1, стр. 53 – 66.

III. Статии в научни поредици, годишници, сборници от конференции и юбилейни годишници

Преизказните форми в съвременния книжовен български език и съответствията им в полския език. // *Бюлетин за съпоставително изследване на българския език с други езици*, 1976, № 2, стр. 56 – 64.

Категорията преизказност на българския глагол. // *Доклади на XII научна сесия на Пловдивския университет „Паисий Хилендарски“*. Пловдив, 1976, стр. 309 – 310.

Категорията преизказност~непреизказност в съвременния български език и средствата за изразяването ѝ в белоруския език. // *Бюлетин за съпоставително изследване на българския език с други езици*, 1976, № 5, стр. 126 – 138.

За преизказното спрежение в андийските дагестански езици и съответното спрежение в съвременния български език. // *Бюлетин за съпоставително изследване на българския език с други езици*, 1976, № 6, стр. 62 – 68.

Грамматичната категория преизказност в езиците на народите от СССР. // *Научни трудове на Пловдивския университет „Паисий Хилендарски“*, Т. 15, 1977, кн. 5 – *Филология*, стр. 65 – 102.

За съотношението между обхвата на някои лингвистични термини. // *Сборник научни трудове на младите научни работници и студенти от ПУ „Паисий Хилендарски“*, № 5. Пловдив, 1977, стр. 171 – 180.

Изразяване на преизказност в славянските езици чрез вмязане на модифициращи думи, изрази и изречения. // *ГСУ, ФСФ, т. 69, 3, 1976*. София, 1978, стр. 83 – 116.

За съдържанието на понятията славянска филология, славистика и славянознание. // *Научни трудове на Пловдивския университет „Паисий Хилендарски“*, Т. 16, 1978, кн. 5 – *Филология*, стр. 109 – 118.

Към въпроса за страдателното спрежение на българския глагол. // *Научни трудове на Пловдивския университет „Паисий Хилендарски“*, Т. 16, 1978, кн. 5 – *Филология*, стр. 119 – 125.

Въпросът за произхода на преизказните форми в българския език. // *Научни трудове на Пловдивския университет „Паисий Хилендарски“*, Т. 17, 1979, кн. 5 – *Филология*, стр. 101 – 122.

- Теорията за функционално-семантичните категории като основа за синхронно описание на българския език. // *Научни трудове на Пловдивския университет „Паисий Хилендарски“*, Т. 18, 1980, кн. 5 – *Филология*, стр. 19 – 46.
- За мястото на т.нар. перфектоподобни форми в морфологичната система на съвременния български език. // *ГСУ, ФСФ*, т. 74, 3, 1980. София, 1985, стр. 226 – 229.
- За плана на съдържание на глаголните морфологични категории в съвременния български език. // *Научни трудове на Пловдивския университет „Паисий Хилендарски“*, Т. 19, 1981, кн. 5 – *Филология*, стр. 19 – 28.
- За броя, структурата и класификацията на функционално-семантичните категории в съвременния български език. // *Научни трудове на Пловдивския университет „Паисий Хилендарски“*, Т. 20, 1982, кн. 5 – *Филология*, стр. 29 – 66.
- За така наречения адмиратив в съвременния български език. – *Сборник доклади от юбилейната научна сесия, посветена на 1300-годишнината на българската държава и 10-годишнината на ВПИ*. Шумен, 1982, стр. 85 – 92.
- Теоретичните изследвания на А. В. Бондарко и преподаването на морфология на съвременния български език във ВУЗ. // *Научни трудове на Пловдивския университет „Паисий Хилендарски“*, Т. 21, 1983, кн. 5 – *Филология*, стр. 27 – 37.
- За дефинирането на съществителното име като част на речта. // *Научни трудове на Пловдивския университет „Паисий Хилендарски“*, Т. 21, 1983, кн. 5 – *Филология*, стр. 39 – 44.
- По въпроса за категориалната характеристика на глаголния вид в съвременния български език. // *Научни трудове на Пловдивския университет „Паисий Хилендарски“*, Т. 21, 1983, кн. 5 – *Филология*, стр. 45 – 54.
- Категорията „статус на глаголното действие“ в съвременния български език. // *Научни трудове на Пловдивския университет „Паисий Хилендарски“*, Т. 22, 1984, кн. 5 – *Филология*, стр. 247 – 258.
- Славистичните конгреси – световни форуми на славянската филология. // *Научни трудове на Пловдивския университет „Паисий Хилендарски“*, Т. 23, 1985, кн. 5 – *Филология*, стр. 33 – 44.
- La narration indirecte dans la langue bulgare et certaines idées de modelage du champ fonctionnell-sémantique sans noyau de la narration indirecte dans la langue française. – *II-e Colloque franco-bulgare de linguistique contrastive. Institute d'étude slaves - XXXII*. Paris, 1985, стр. 189 – 202.
- Проблеми на категорията казуалност в белоруския и българския език. // *ГСУ, ФСФ*, т. 76, 1, 1982. София, 1986, стр. 85 – 95 (съвместно със Св. Иванчев).

- За мястото на т.нар. перфектоподобни форми в морфологичната система на съвременния български език. – ГСУ, ФСФ, т. 74, 3, 1980. София, 1985, стр. 226 – 229.
- Морфологоцентричният вариант на функционалната граматика – предимства и недостатъци. // *Научни трудове на Пловдивския университет „Паисий Хилендарски“*, Т. 24, 1986, кн. 1 – *Българска филология*, стр. 7 – 12.
- Категорията таксис в съвременния български език. // *Доклади от II Международен конгрес по българистика. Т. 3. Съвременен български език*. София, 1987, стр. 484 – 490.
- Българският конклузив и функционалните му еквиваленти в полския език. // *Научни трудове на Пловдивския университет „Паисий Хилендарски“*, Т. 25, 1987, кн. 1 – *Филология*, стр. 9 – 21.
- Страдателнопричастни форми със спомагателни глаголи *бивам*, *бъдех*, *бидох*. // *Научни трудове на Пловдивския университет „Паисий Хилендарски“*, Т. 25, 1987, кн. 1 – *Филология*, стр. 127 – 129.
- Функционалната граматика и обучението по български език във ВУЗ. // *Научни трудове на Пловдивския университет „Паисий Хилендарски“*, Т. 26, 1988, кн. 1 – *Филология*, стр. 135 – 144.
- Юрдан Трифонов и неговата категория „възприетост и невъзприетост на действието“. // *Научни трудове на Пловдивския университет „Паисий Хилендарски“*, Т. 27, 1989, кн. 1 – *Филология*, стр. 31 – 36.
- Конклузивът е четвъртото наклонение на българския глагол. // *Научни трудове на Пловдивския университет „Паисий Хилендарски“*, Т. 28, 1990, кн. 1 – *Филология*, стр. 59 – 68.
- О деветичленной категории времени в современном болгарском языке. // *Научни трудове на Пловдивския университет „Паисий Хилендарски“*, Т. 28, 1990, кн. 1 – *Филология*, стр. 5 – 13.
- Професор Любомир Андрейчин и учението за морфологичните категории на българския глагол. // *Научни трудове на Пловдивския университет „Паисий Хилендарски“*, Т. 28, 1990, кн. 1 – *Филология*, стр. 266 – 273.
- Bulharsko-české a bulharsko-slovenské lingvistické porovnávací studie – problémy a perspektivy. // *Práce Ústavu slavistiky ČSAV – Brno. № 2. Československo-bulharské kulturní vztahy*. Brno, 1990, стр. 92 – 104 (съвместно с Я. Бъчваров).
- Výběrová bibliografie bulharsko-českých a bulharsko-slovenských lingvistických porovnávacích studií. // *Práce Ústavu slavistiky ČSAV – Brno. N 2. Československo-bulharské kulturní vztahy*. Brno, 1990, стр. 105 – 124 (съвместно с Я. Бъчваров).

- Българският адмиратив и средствата за изразяването му в полския език. // *Научни трудове на Пловдивския университет „Паусий Хилендарски“*, Т. 29, 1991, кн. 1 – Филология, стр. 13 – 22.
- Проблеми на съпоставителното изучаване на спрежението в българския и полския език (Problemy studiów porównawczej nad koniugacją w języku bułgarskim i polskim). // *II kolokwium slawistyczny polsko-bułgarskie. Poznańskie towarzystwo przyjaciół nauk. Wdział filologiczno-filozoficzny. Prace komisji filologicznej*. Т. XXXI. Poznań, 1991, стр. 97 – 108.
- Пражката бохемистика от началото на XX век и влиянието ѝ върху развитието на българското езикознание. // *Научни трудове на Пловдивския университет „Паусий Хилендарски“*, Т. 30, 1992, кн. 1 – Филология, стр. 5 – 13.
- Изразяване на конклузивност в славянските езици. // *Славянска филология*. Т. 21. София, 1993, стр. 185 – 193.
- Адмиративът в българския език и средствата за изразяването му в чешкия и словашкия език. // *Научни трудове на Пловдивския университет „Паусий Хилендарски“*, Т. 31, 1993, кн. 1 – Филология, стр. 29 – 39.
- Expression de la conclusivité dans les langues slaves. // *XI medzinárodný zjazd slavistov. Zborník resumé. Slovenská akadémia vied*. Bratislava, 1993, стр. 322 – 323.
- Към въпроса за граматикализираните значения на българския глагол. // *Език и свят. Съвременна филологическа проблематика. Юбилеен сборник*. Т. I. Пловдив, 1995, стр. 23 – 29.
- Към въпроса за организацията на парадигмата на българския глагол. // *Езиково обучение и актуални проблеми на езиковата култура*. Смолян, 1995, кн. 1, стр. 16 – 24.
- Българският перфектовиден комплекс. // *Сборник научни трудове от Юбилейната научна сесия „Лингвистични и методически аспекти на обучението по български език като чужд“*. Бургас, 1996, стр. 1 – 16.
- Аналитични и синтетични прояви на съвременния български език. // *15 години подготвителен курс за чуждестранни студенти. Юбилейна научна сесия. Сборник доклади*. ВМИ – Пловдив, 8 – 10.11.1996 г., стр. 13 – 21.
- Българският език – класически и екзотичен. // *Научни трудове на Пловдивския университет „Паусий Хилендарски“*, Т. 34, 1996, кн. 1 – Филология, стр. 85 – 86.
- Още веднъж по въпроса за дефинирането на глаголните морфологични категории в съвременния български език. // *Юбилейна научна конфере-*

- ренция „25 години Шуменски университет „Епископ Константин Преславски“, Шумен, 30.X – 1.XI. 1996 г. Шумен, 1996, стр. 50 – 59.
- Морфологичните категории на българския и чешкия език. // *Научни трудове на Пловдивския университет „Паисий Хилендарски“, Т. 34, 1996, кн. 1 – Филология, стр. 53 – 66.*
- За тъй наречените „форми за по-силно преизказване“ в съвременния български език. // *Научни трудове на Пловдивския университет „Паисий Хилендарски“, Т. 34, 1996, кн. 1 – Филология, стр. 11 – 16.*
- Конклузивни модификатори в южните славянски езици. // *Славистика, Пловдив, 1998, стр. 5 – 24.*
- Морфологични категории на глагола в славянските езици. // *Славянска филология, т. 22. София, 1998, стр. 47 – 62.*
- Наклонение и статус. // *Научни трудове на Пловдивския университет „Паисий Хилендарски“, Т. 36, 1998, кн. 1 – Филология, стр. 59 – 70.*
- Категорията време на глагола в славянските езици. – *Slavica Pragensia ad tempora nostra. Praha, 1998, стр. 148 – 152.*
- Още веднъж по въпроса за дефинирането на глаголните морфологични категории в съвременния български език. // *Юбилейна научна конференция „25 години Шуменски университет „Епископ Константин Преславски“, Шумен, 30.X – 1.XI. 1996 г. Шумен, 1998, стр. 50 – 59.*
- 25 години филологии в Пловдивския университет „Паисий Хилендарски“. // *Научни трудове на Пловдивския университет „Паисий Хилендарски“, Т. 36, 1998, кн. 1 – Филология, стр. 13–16.*
- За граматикализираната резултативност в славянските езици. // *Научни трудове на Пловдивския университет „Паисий Хилендарски“, Т. 37, 1999, кн. 1 – Филология, стр. 203 – 208.*
- Значенията на българските елови форми и средствата за изразяването им в полския език. // *IV kolokwium slawistyczne polsko-bułgarskie – Poznań 1992. Poznań, 1999, стр. 83 – 94.*
- Научните приноси на проф. д-р Карл Гутшмит (слово при удостояването му с почетното звание „доктор хонорис кауза“ на Пловдивския университет). // *Научни трудове на Пловдивския университет „Паисий Хилендарски“, Т. 37, 1999, кн. 1 – Филология, стр. 15 – 16.*
- Любомир Андрейчин за някои категории на българския глагол. Съст. В. Попова, Б. Вълчев. *Традиции и съвременност в българския език. Сборник в чест на проф. д-р Любомир Андрейчин, чл.-кор. на БАН. София, 2001, стр. 30 – 39.*
- Таксисът в славянските езици // *Język, literatura i kultura Słowian dawniej i dziś - III. Linnguaria. Poznań, 2001, стр. 25 – 32.*
- Gramatyka porównawcza we współczesnym nauczaniu języków słowiańskich. // *Sławistyka u progu nowego wieku. Poznań, 2001, стр. 74 – 80.*

- За някои особености на формите, образувани с *няма, нямаше, нямало*. – *Отговорността пред езика. Сборник, посветен на 70-годишнините на проф. Петър Пашов, на проф. д-р Тодор Бояджиев, чл.-кор. на БАН, и на 30-годишнината на Шуменския университет*. Шумен, 2001, стр. 172 – 176.
- Българистиката и славистиката в Чехия и Полша в периода между двете световни войни. – *Сборник доклади от научната конференция „Обучението по български език в началото на XXI в.“ (в памет на доц. д-р Стайко Кабасанов)*. Смолян, 2001, стр. 3 – 19.
- Славянската филология в Австрия след края на Първата световна война. // *Научни трудове на Пловдивския университет „Паисий Хилендарски“*, Т. 39, 2001, кн. 1 – Филология, стр. 419 – 433.
- Прага и началото на българската научна и университетска славистика. // *НОМО ВОНЕМИС*, 2002, № 1 – 2, стр. 5 – 11.
- Славистиката в Германия. – *Езикът: История и съвременност*. Шумен, 2002, стр. 248 – 266.
- Славистиката в Скандинавия. // *Научни трудове на Пловдивския университет „Паисий Хилендарски“*, Т. 40, 2002, кн. 1 – Филология, Част втора, стр. 31 – 39.
- Слово (за Паисий) при откриването на Юбилейните Паисиеви четения, посветени на 280-ата годишнина от рождението на Паисий и 240-ата годишнина от написването на неговата история. // *Научни трудове на Пловдивския университет „Паисий Хилендарски“*, Т. 40, 2002, кн. 1 – Филология, Част първа, стр. 5 – 7.
- Галина Валентиновна Крилова – изтъкнат преподавател и учен българист. // *Научни трудове на Пловдивския университет „Паисий Хилендарски“*, Т. 40, 2002, кн. 1 – Филология, Част първа, стр. 241 – 242.
- Полша и славистиката на XX век. // *Научни трудове на Пловдивския университет „Паисий Хилендарски“*, Т. 40, 2002, кн. 1 – Филология, Трета част, стр. 249 – 279.
- Россия и начало научной болгаристики и славистики в Болгарии. // *Славистика II* (По случай XIII международен конгрес на славистите в Любляна, 2003). Пловдив, 2003, стр. 3 – 13.
- Славянската филология – периоди на подем и упадък и факторите, които ги обуславят. – *Славистиката в началото на XXI век. Традиции и очаквания*. София, 2003, стр. 19 – 27.
- Глаголната категория вид на действието в славянските езици. // *Славянска филология*, т. 23. София, 2003, стр. 99 – 104.
- Славянската филология – минало и настояще. // *Юбилейни Паисиеви четения. Международен славистичен симпозиум „30 години филология в Пловдивския университет“*. Сборник с резюмета. Пловдив, 2003, стр. 1.

- Россия и начало научной болгаристики и славистики в Болгарии (резюме). – *IV Славистические чтения памяти профессора П. А. Дмитриева и профессора Г. И. Сафронова* (Материалы международной научной конференции, 12 – 14 сентября 2002 года). Санкт-Петербург, 2003, стр. 12 – 14.
- Бележки за числителното име. // *Бургаски свободен университет. Център по хуманитарни науки. Национална научна конференция „Хуманитарното знание – традиционни опори и актуалност“*. Сборник доклади. Том първи. Бургас, 2003, стр. 24 – 29.
- Славянская филология – прошлое и настоящее. // *Научни трудове на Пловдивския университет „Паисий Хилендарски“*, Т. 41, 2003, кн. 1 – Филология, стр. VII – XVI.
- 30 години филология в Пловдивския университет „Паисий Хилендарски“. // *Научни трудове на Пловдивския университет „Паисий Хилендарски“*, Т. 41, 2003, кн. 1 – Филология, стр. I – VI.
- Морфологичните категории на българския и полския език. – *Z małq ojczyznq w sercu. Księga pamiqtkowa dedykowana Profesorowi Tadeuszowi Zdancewiczowi*. Poznań, 2005, стр. 303 – 317.
- Vyjadrenie konkluzívu v slovanských jazykoch. – *Jazyk a literatúra v modernej spoločnosti / Езикът и литературата в модерното общество*. Bratislava, 2005, стр. 80 – 93.
- За термините, с които назоваваме тъй наречените девет български глаголни времена. – *Littera scripta manet. Сборник в чест на 65-годишнината на проф. д.ф.н. Василка Радева*. София, 2005, стр. 422 – 429.
- За категорията, наричана определеност ~ неопределеност. // *Бургаски свободен университет. Център по хуманитарни науки. Научна конференция „Комуникативни стратегии в хуманитаристиката“*. Бургас, 2005, стр. 49 – 54.
- Българската славистика в периода между двете световни войни. // *Научни трудове на Пловдивския университет „Паисий Хилендарски“*, Т. 43, 2005, кн. 1 – Филология, сб. А. Лингвистични дискурси. Юбилеен сборник в чест на 70-годишнината на проф. д.ф.н. Стефана Димитрова, стр. 29 – 52.
- Славянски частици и наречия за изразяване на конклузив и преизказност. // *Научни трудове на Пловдивския университет „Паисий Хилендарски“*, Т. 43, 2005, кн. 1 – Филология, сб. Б. Чешко-български колоквиум. Прага, 23 – 24 май 2005 г., стр. 5 – 24.
- За категорията степенуване в съвременния български език. – *По следq оучителю. Юбилеен сборник в чест на 60-годишнината на доц. д-р Пеньо Пенев*. Пловдив, 2006, стр. 23 – 38.

- Ст. н. с. I ст. д. ф. н. Йордан Пенчев за някои проблеми от българската глаголна морфология. – *Езиковедски изследвания в чест на 75-годишнината от рождението на ст.н.с. д.ф.н. Йордан Пенчев Пенчев*. София, 2006, стр. 125 – 133.
- За морфологията на езика и за морфологичните опозиции. // *Бургаски свободен университет. Научна конференция с международно участие: Присъединяването на България към Европейския съюз – предизвикателства, проблеми, перспективи. Сборник доклади. Т. I*. Бургас, 2006, стр. 31 – 40.
- Пловдив и българската славистика. // *Научни трудове на Пловдивския университет „Паисий Хилендарски“*, Т. 44, 2006, кн. 1 – Филология, сб. А., стр. 9 – 17.
- Славянские лексические средства выражения специфических болгарских глагольных значений. // *Зборник Матице српске за славистику*, 71 – 72. Нови Сад, 2007, стр. 117 – 132.
- Формално-семантичните опозиции и системното описание на морфологията на съвременния български език. // *Филологически и методически изследвания (Badania filologiczne i metodyczne)*. Доклади от международната научна конференция, посветена на 100-годишнината от рождението на доц. Стайко Кабасанов. Смолян – Люблин, 2007, стр. 26 – 35.
- Бележки за славистиката на източните славяни в периода между двете световни войни. // *Научни трудове на Пловдивския университет „Паисий Хилендарски“*, Т. 45, 2007, кн. 1 – Филология, стр. 7 – 33.
- Бележки за развоя на южнославянската славистика в периода след Първата световна война. // *Славистика III*. Пловдив, 2008, стр. 7 – 30.
- Темпоралните системи на съвременните славянски езици. // *Славянска филология*, т. 24. София, 2008, стр. 70 – 79.
- Европейската славистика между двете световни войни. // *В търсене на смисъла и инварианта. Сборник в чест на 80-годишнината на проф. Дина С. Станишева*. София, 2008, стр. 225 – 231.
- Системното описание на морфологията на съвременния български език и приносите на Никола Костов // *Името в паметта на езика. Сборник в памет на професор Борис Симеонов*. София, 2008, стр. 168 – 180.
- Типове категории в морфологичните системи на българския и на полския език. // *Bulgaristica – Studia et Argumenta. Юбилеен сборник в чест на 65-ата годишнина на проф. д.ф.н. Руселина Ницолова*. München, 2008, стр. 61 – 75.
- Славистиката – забележително минало, скромно настояще, съмнително бъдеще. // *Научни трудове на Пловдивския университет „Паи-*

сий Хилендарски“, Т. 46, 2008, кн. 1 – Филология, сб. А, Паисиеви четения „Интеркултурният диалог – традиции и перспективи“. Езикознание, стр. 11 – 20.

Споровете около падежа. // *Човекът и езикът. Универсум. Юбилеен сборник по случай 60-годишнината на доц. д-р Иван Чобанов.* Пловдив, 2009, стр. 17 – 38.

Системното описание на морфологията на съвременния български език и приносите на Л. Андрейчин и Ал. Теодоров-Балан. // *Езиковедски изследвания в чест на чл.кор. проф. д-р Тодор Бояджиев, проф. д-р Венче Попова и проф. Петър Пашов.* София, 2009, стр. 30 – 42.

Р. О. Якобсон и езикознанието на ХХ век. // *Научни трудове на Пловдивския университет „Паисий Хилендарски“, Т. 48, 2010, кн. 1 – Филология, сб. А, Паисиеви четения: История и съвременно състояние на българския език; Общо и сравнително езикознание; Единадесети полско-български колоквиум, Пловдив, 7 – 8 ноември 2010 г.,* стр. 11 – 26.

Класика и екзотика на съвременния български език. // *Традиции и приемственост. 50 години полувисше и висше образование в Източните Родопи. Т. II. Езикознание и педагогика.* Велико Търново, 2011, стр. 23 – 35.

Еще раз о таксисе. // *Грамматика и лексика у словенским језицима. Сборник радова с меѓународног симпозијума.* Нови Сад – Београд, 2011, стр. 125 – 136.

Приносите на Георги Герджиков в глаголната морфология на съвременния български език. // *Научни трудове в памет на Георги Герджиков.* София, 2011, стр. 26 – 39.

Тодор Бояджиев и българистиката в Пловдивския университет. // *Тодор Бояджиев. Книжовен език и диалекти. Избрани трудове.* София, 2012, стр. 15 – 18.

За дефинирането на наречието като част на речта. // *Хоризонти и предели на южнославянските езици. Сборник, посветен на 65-годишнината на доцент д-р Славка Величкова.* Пловдив (Пловдивско университетско издателство), 2012, стр. 113 – 118.

IV. Рецензии, публикувани в специализирани издания, езикови бележки, персоналии, хроники и др.

[Рец.] Интересен труд за граматичната категория преизказност в евроазиатските езици (рецензия за Н. Naarmann. *Die indirekte Erlebnisform als grammatische Kategorie. Eine eurasische Isoglosse.* Wiesbaden, 1970). // *Български език*, 1975, № 1, стр. 78 – 83.

- Ще слазят ли, другарю? // *Черноморски фронт* (Бургас), бр. 8358 за 1973 г., стр. 4.
- Правописните и правоговорните норми и обучението по български език. – *Черноморски фронт* (Бургас), бр. 8374 за 1973 г., стр. 4.
- Живели, четели, а не – живяли, четяли. // *Отечествен глас* (Пловдив), бр. 10453 от 24.01.1979 г., стр. 4.
- Полилей, а не полюлей. // *Отечествен глас* (Пловдив), бр. 10478 от 28.02.1979 г., стр. 4.
- Проблем или проблема? // *Отечествен глас* (Пловдив), бр. 10503 от 04.04.1979 г., стр. 4.
- Двадесет и втората лятна славистична школа в Прага. // *Съпоставително езикознание*, 1979, № 5, стр. 86 – 87.
- С кой говориш или с кого говориш? // *Отечествен глас* (Пловдив), бр. 10908 от 22.10.1980 г., стр. 4.
- Петнайсети летен семинар по словашки език и култура. // *Съпоставително езикознание*, 1980, № 2, стр. 84 – 85.
- Двадесет и четвъртата лятна славистична школа в Прага. // *Съпоставително езикознание*, 1980, № 6, стр. 126 – 127.
- [Рец.] М. Г. Булахов. *Восточнославянские языковеды. Т. I, II и III*. Минск, 1978. // *Съпоставително езикознание*, 1980, № 5, стр. 75 – 79.
- [Рец.] А. В. Бондарко. *Грамматическое значение и смысл*. Ленинград, 1978. // *Съпоставително езикознание*, 1980, № 6, стр. 90 – 93.
- [Рец.] Л. Андрейчин. *Основна българска граматика*. София, 1978 (II издание). // *Съпоставително езикознание*, 1981, № 3 – 5, стр. 264 – 266.
- [Рец.] Ст. Стоянов. *Грамматика на българския книжовен език*. София, 1980 (III издание). // *Съпоставително езикознание*, 1981, № 3 – 5, стр. 266 – 268.
- [Рец.] J. Roth. *Die indirekten Erlebnisformen im Bulgarischen. Eine Untersuchung zu ihrem Gebrauch in der Umgangssprache*. München, 1979. // *Съпоставително езикознание*, 1981, № 3 – 5, стр. 274 – 282.
- Колега, „Вие сте учил“ или „Вие сте учили“? – *Литературен глас* (Пловдив), бр. 13 от 25.01.1982 г., стр. 7.
- „Сините и червени шалчета“ или „Сините и червените шалчета“? – *Литературен глас* (Пловдив), бр. 14 от 22.02.1982 г., стр. 6.
- За паразитното един. // *Литературен глас* (Пловдив), бр. 15 от 29.03.1982 г., стр. 7.
- За употребата на глагола *явявам се*. // *Литературен глас* (Пловдив), бр. 16 от 25.04.1982 г., стр. 7.
- Бройната форма на съществителните имена. // *Литературен глас* (Пловдив), бр. 17 от 31.05.1982 г., стр. 7.

- Кога се пише пълен член. // *Литературен глас* (Пловдив), бр. 18 от 28.06.1982 г., стр. 7.
- „Ще ти дам да разбереш“ или „Ще ти дам да се разбереш“? – *Литературен глас* (Пловдив), бр. 19 от 26.07.1982 г., стр. 7.
- „Не случайно“ или „неслучайно“? // *Литературен глас* (Пловдив), бр. 20 от 30.08.1982 г., стр. 2.
- Перспектива, а не... // *Литературен глас* (Пловдив), бр. 21 от 27.09.1982 г., стр. 6.
- Как трябва да се произнасят предлозите. // *Литературен глас* (Пловдив), бр. 22 от 25.10.1982 г., стр. 5.
- За произношението *нящо, дяло...* // *Литературен глас* (Пловдив), бр. 23 от 29.11.1982 г., стр. 6.
- Какво означават буквите Я, Ю, Щ, Ъ. // *Литературен глас* (Пловдив), бр. 24 от 27.12.1982 г., стр. 6.
- Юбилейната двадесет и пета славистична школа в Прага. // *Съпоставително езикознание*, 1982, № 1 – 2, стр. 182 – 183.
- „Юрисконсулт“ или „юристконсулт“. // *Литературен глас* (Пловдив), бр. 27 от 27.03.1983 г., стр. 7.
- „Умъдрял“ или „омъдрял“. // *Литературен глас* (Пловдив), бр. 28 от 24.04.1983 г., стр. 3.
- Сушоар или... // *Литературен глас* (Пловдив), бр. 31 от 31.07.1983 г., стр. 7.
- Втора френско-българска конференция по контрастивна лингвистика. // *Съпоставително езикознание*, 1983, № 4, стр. 115 – 117.
- [Рец.] А. В. Бондарко. Принципы функциональной грамматики и вопросы аспектологии. Ленинград, 1983. // *Съпоставително езикознание*, 1985, № 4, стр. 87 – 93.
- Издаване по доклада на А. В. Бондарко (Проблеми и методи сопоставителного изучения ГК в славянских языках – *Славянское языкознание*. Москва, 1983, стр. 34 – 47). // *Международный съезд славистов. Материали дискусии. Языкознание*. Киев, 1986, стр. 168 – 169.
- [Рец.] Нов синтетичен труд по славянско езикознание (J. Petr. *Základy slavistiky*. Praha, 1984. // *Език и литература*, 1987, № 1, стр. 119 – 122
- [Рец.] А. В. Бондарко. Функциональная грамматика. Ленинград, 1984. // *Съпоставително езикознание*, 1987, № 2, стр. 66 – 71.
- [Рец.] Б. Кръстев. Морфологията на българския език в 187 типови таблици. София, 1987. // *Съпоставително езикознание*, 1987, № 3, стр. 101 – 103.
- Тридесет и първата лятна славистична школа в Прага. // *Съпоставително езикознание*, 1988, № 2, стр. 125–126.

- Пловдивският университет – домакин на българистичен форум. // *Научни трудове на Пловдивския университет „Паисий Хилендарски“*, Т. 26, 1988, кн. 1 – Филология, стр. 241 – 244.
- [Рец.] *Проблеми функциональной грамматики* (отв. ред. В. Н. Ярцева). Москва, 1985. // *Съпоставително езикознание*, 1988, № 1, стр. 79 – 83.
- [Рец.] *Езиковедската българистика в Чехословакия* (съст. Я. Петър). София, 1987. // *Съпоставително езикознание*, 1988, № 4 – 5, стр. 184 – 186.
- Библиография на езиковедските трудове на Юрдан Трифонов. // *Съпоставително езикознание*, 1989, № 3, стр. 120.
- Библиография на трудовете на Юрдан Трифонов. // *Научни трудове на Пловдивския университет „Паисий Хилендарски“*, Т. 27, 1989, кн. 1 – Филология, стр. 63 – 70 (съвместно с И. Влашева).
- Национална конференция в Пловдив на катедрите по български език от висшите училища и полувисшите учителски институти. // *Съпоставително езикознание*, 1989, № 2, стр. 123 – 124.
- Втора научно-методическа конференция на преподавателите по български език. // *Проблеми на висшето образование*, 1989, № 1, стр. 53 – 54.
- Юрдан Трифонов (1864 – 1949). // *Съпоставително езикознание*, 1989, № 3, стр. 117 – 119.
- [Рец.] *Теория функциональной грамматики. Введение. Аспектуалность. Временная локализованность. Таксис* (отв. ред. А. В. Бондарко). Ленинград, 1987. // *Съпоставително езикознание*, 1989, № 3, стр. 76 – 82.
- [Рец.] Х. Валтер. *Личните глаголни форми в българския език*. София, 1988. // *Съпоставително езикознание*, 1990, № 6, стр. 84 – 86.
- [Рец.] Ст. Георгиев. *Морфология на българския език*. В. Търново, 1991. // *Съпоставително езикознание*, 1993, № 1, стр. 101 – 109.
- [Рец.] Zl. Guentchéva (éditeur). *L'ènonciation médiatisée*. Bibliothèque de l'Information Grammaticale 35. Éditions Peeters. Louvain – Paris, 1996, 322 стр. // *Съпоставително езикознание*, 1998, № 3 – 4, стр. 144 – 161 (съвм. с В. Лачева, Ц. Карастанева, И. Белчева).

V. Издателски рецензии

- Б. Кръстев. *Морфологията на съвременния български език в 187 типови таблици*. Наука и изкуство. София, 1984.
- Сп. И. Злачева-Кондрашова. *Пособие с упражнениями по практической грамматике русского языка*. Пловдивско университетско издателство. Пловдив, 1984.
- Ив. Васева. *Преизказването в българския и руския език*. Академично издателство „Марин Дринов“. София, 1995.

- Български език. *Najnowsze dzieje języków słowiańskich*. Opole, 1997.
- В. Маровска. *Стилистика на българския език*. Пловдив, 1998.
- Г. Христозова. *Обучението по правопис в началните класове. Методически проекти*. Пловдив, 1998.
- Бургаски свободен университет. *Годишник. Том първи*. Бургас, 1999.
- М. Лазарова. *Морфемното равнище – динамичният консерватор на езиковата система*. Велико Търново, 1999.
- М. Лазарова. *Съвременен български език. Самоучител по правопис*. Велико Търново, 1999.
- Бургаски свободен университет. *Годишник. Том втори*. Бургас, 1999.
- В. Бандармалиев. *Сборник с текстове и упражнения по чешки език за втори и трети курс*, Бургас, 2001.
- Кр. Чакърва. *Помагало по българска морфология*. Пловдив, 2000.
- Е. Любенова. *Помагало по сравнителна граматика на славянските езици*. Пловдив, 2001.
- Г. Христозова. *Учебната задача по български език*. Бургас, 2003.
- Кр. Чакърва. *Аспектуалност и количество*. Велико Търново, 2003.
- Е. Любенова. *Граматика на горнолужишкия език*. Пловдив, 2003.
- Бургаски свободен университет. *Център по хуманитарни науки. Национална научна конференция „Хуманитарното знание – традиционни опори и актуалност“*. Сборник доклади. Том първи. Бургас, 2003.
- Д. Костадинов. *Езикознание (помагало-христоматия)*. Бургас, 2004.
- Бургаски свободен университет. *Център по хуманитарни науки. Научна конференция: Комуникативни стратегии в хуманитаристиката*. Бургас, 2005.

VI. За него:

- Пловдивски университет „Паисий Хилендарски“. *Биобиблиография (по случай 15-годишнината от създаването на Пловдивския университет)*. Пловдив, 1976 (отг. редактор Н. Балабанов), стр. 435.
- Л. Проданова, Т. Запрянов. Доцент к. ф. н. Иван Куцаров – декан на Педагогическия факултет. // *в. Пловдивски университет*, бр. 5 – 6 от юни – юли 1984 г., стр. 1.
- Сн. Карагъзова-Мишачук. // *Български език*, 1985, № 2, стр. 185.
- В. Зидарова. // *Съпоставително езикознание*, 1985, № 4, стр. 107 – 109.
- М. Сѐјка. – *Sborník práci filozofické fakulty Brněnské univerzity*. A 35, 1987, стр. 133 – 136.
- Пловдивски университет „Паисий Хилендарски“. *Биобиблиография (по случай 25-годишнината от създаването на Пловдивския университет)*. Т. III. Педагогически факултет. Пловдив, 1986 (отг. редактор Б. Ганчева), стр. 926 – 931.

- J. Vačvarov. – *Slavia* (Praha), R 55, 1986, № 1, стр. 76 – 78.
- Хр. Първев. *Създатели и творци на българското езикознание*. София, 1987, стр. 197 – 198.
- L. Uhliřová. – *Slavia* (Praha), R 56, 1987, № 1, стр. 90 – 93.
- В. Маровска. Първи опит за функционално-семантично описание на българския език. // *Съпоставително езикознание*, 1988, № 5, стр. 142 – 146.
- Зд. Урбан, Л. Ржехачек. *Прага и българската филология*. София, 1992, стр. 117 – 118.
- М. Павлова. Съвременна, стройна и научно издържана концепция за българския глагол. // *Научни трудове на Пловдивския университет „Паисий Хилендарски“*, Т. 31, 1993, кн. 1 – Филология, стр. 331 – 337.
- В. Маровска. // *Език и литература*, 1994, № 4, стр. 138 – 141.
- В. Маровска. // *Съпоставително езикознание*, 1994, № 6, стр. 72 – 77.
- В. Маровска. Модерно теоретично изследване върху българската глаголна морфология. // *Научни трудове на Пловдивския университет „Паисий Хилендарски“*, Т. 32, 1994, кн. 1 – Филология, стр. 557 – 560.
- М. Павлова. Модерно изследване на проблемите на съвременната българска морфология. // *Език и литература*, 1995, № 2, стр. 145 – 148.
- Кр. Чакърова. – *Съпоставително езикознание*, 1995, № 6, стр. 78 – 81.
- Р. Иванова. *Български език*, 1995, № 4, стр. 379 – 383.
- L. Uhliřová. *Slavia* (Praha), R 65, 1996, № 2, стр. 191 – 192.
- М. Павлова. *Научни трудове на Пловдивския университет „Паисий Хилендарски“*, Т. 35, 1997, кн. 1 – Филология, стр. 625 – 632.
- Н. Věličová-Křížková. – *Slavia* (Praha), R 67, 1998, стр. 368 – 369.
- В. Зидарова, В. Маровска, П. Бъркалова. Съвременната теория за българския език, представена в един енциклопедичен труд. // *Език и литература*, 2000, № 1, стр. 183 – 192.
- В. Маровска, Кр. Чакърова, Б. Дикова (съставители). *Пространства на езика и присъствието*. Сборник в чест на 60-годишнината на проф. д. ф. н. Иван Куцаров. Пловдив, 2000.
- Проф. д. ф. н. Иван Куцаров навърши 60 години. // *в. Пловдивски университет*, бр. 1 – 2 от февруари 2002 г., стр. 2.
- Н. Балабанов. Езиковият властелин. // *в. Пловдивски университет*, бр. 1 – 2 от февруари 2002 г., стр. 2 – 3.
- Вл. Янев. Соло за приятел. // *в. Пловдивски университет*, бр. 1 – 2 от февруари 2002 г., стр. 3.
- И. Валентинов. Гръмнаха 10 бутилки шампанско за професор Иван Куцаров. // *в. Марица* (Пловдив), бр. 35 (3354) от 05.02.2002 г., стр. 16.
- В. Маровска. Иван Куцаров на шейсет години. // *Съпоставително езикознание*, 2002, № 2, стр. 120 – 126.

- В. Маровска. Библиография на трудовете на Иван Куцаров. // *Съпоставително езиковедие*, 2002, № 2, стр. 127 – 137.
- М. Бучкова. в. *Марица*, бр. 300 от 31 октомври 2002 г., стр. 19.
- Кр. Чакърва. Професор Иван Куцаров на 60 години. // *Научни трудове на Пловдивския университет „Паисий Хилендарски“*, Т. 40, 2002, кн. 1 – *Филология*, Част втора, стр. 5 – 10.
- К. Куцаров. Библиография на трудовете на Иван Куцаров. // *Научни трудове на Пловдивския университет „Паисий Хилендарски“*, Т. 40, 2002, кн. 1 – *Филология*, Част втора, стр. 11 – 27.
- Г. Райчевски. Амбициозно и успешно. // *Южен глас* (Пловдив), бр. 2 от 3 февруари 2003 г., стр. 5.
- Същото в: *Пловдив* (Седмично издание за информация и култура), бр. 2 от 3 февруари 2003 г., стр. 5.
- Ж. Бояджиев. *Съпоставително езиковедие*, 2003, № 2, стр. 137 – 140.
- Проф. д.ф.н. Иван Куцаров – декан на факултета. // в. *Пловдивски университет*, бр. 15 – 16 от 30 октомври 2003 г., стр. 2 – 3.
- Ж. Бояджиев. *Съпоставително езиковедие*, 2003, № 3, стр. 153.
- М. Бучкова. Пак филолог оглави Пловдивския университет. // в. *Марица*, бр. 331 от 2 декември 2003 г., стр. 1.
- Д. Лукова. Филолог оглави Пловдивския университет. // в. *Труд* (Пловдивски труд), бр. 264 от 3 декември 2003 г., стр. 5.
- И. Чернишева. Проф. Иван Куцаров – новият ректор на Пловдивския университет „Паисий Хилендарски“. // в. *24 часа* (Местен 24 часа – Пловдив), бр. 264 от 3 декември 2003 г., стр. 4.
- М. Бучкова. Новият ректор на ПУ: Не искам да правя революции. // в. *Марица*, бр. 333 от 4 декември 2003 г., стр. 10.
- Общото събрание избра новото университетско ръководство. // в. *Пловдивски университет*, бр. 18 от 17 декември 2003 г., стр. 2.
- Е. Любенова. // *Славянски диалози*, 2004, № 1, стр. 128 – 131.
- З. К. Шанова. // *Вестник Санкт-Петербургского университета. Серия 2. История, езиковедие, литературоведие*. Выпуск 4. 2003, стр. 132 – 133.
- Г. Райчевски. *Пловдивска енциклопедия*. Пловдив, 2004 (трето преработено и допълнено издание), стр. 181 – 182.
- Е. Любенова. – *Славянски диалози*, 2005, № 1, стр. 142.
- Ст. Димитрова. *Подлог, казуемо, допълнение*. Велико Търново, 2004, стр. 65 – 69.
- Л. Uhlířová. // *Slavia*, (Praha), R 74, 2005, стр. 115 – 117.
- К. Топчи. // *Студентски форум* (Кърджали), бр. 2, 19.05.2007 г., стр. 1 – 3.
- В. Маровска. Проф. д.ф.н. Иван К. Куцаров на 65 години. // *Български език*, 2007, № 4, стр. 114 – 119.

- Избрана библиография на проф. д.ф.н. Иван Куцаров. // *Български език*, 2007, № 4, стр. 119 – 122.
- П. Осенова. // *Българска реч*, 2007, № 3, стр. 66 – 72.
- Е. Ю. Иванова, З. К. Шанова. Теоретическая грамматика болгарского языка. // *ЯЛИК*, Санкт-Петербургский государственный университет, 2008, декабрь, № 76, стр. 15 – 16.
- Л. Михайлов. *Научната слава на България*. Велико Търново, 2009, стр. 194 – 195.
- L. Uhlířová. Morfologie jako aktuální téma bulharské jazykovědy. // *Slavia*, (Praha), R 79, 2010, стр. 402 – 411.
- Л. Михайлов. *Бележити българи на съвременна България*. Велико Търново, 2011, стр. 212 – 213.

FAREWELL WORDS

In Memory of Prof. DSc. Ivan Koutsarov (Feb. 4, 1942 – Jan. 31, 2019)

✉ Prof. Vera Marovska, DSc.
Prof. Diana Ivanova, DSc.
University of Plovdiv
Plovdiv, Bulgaria